

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Pavla Šámala, soudkyně zpravodajky Veroniky Křest'ánové a soudce Martina Smolka o ústavní stížnosti stěžovatelky **K. C. K.**, zastoupené Mgr. Markem Vojáčkem, advokátem, sídlem Na Florenci 2116/15, Praha 1 – Nové Město, a stěžovatele nezletilého **V. K.**, zastoupeného JUDr. Janou Tomešovou, advokátkou, sídlem Žižkova třída 335/12, Písek, proti usnesení Obvodního soudu pro Prahu 6 č. j. 0 P 163/2016-1754 ze dne 20. února 2026, za účasti **Obvodního soudu pro Prahu 6**, jako účastníka řízení, a **S. K.**, zastoupeného JUDr. Veronikou Faltysovou, advokátkou, sídlem V Jámě 699/1, Praha 1 – Nové Město, jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

I. Usnesením Obvodního soudu pro Prahu 6 č. j. 0 P 163/2016-1754 ze dne 20. února 2026 bylo porušeno právo stěžovatelů na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a právo nezletilého stěžovatele zaručené čl. 3 a 12 Úmluvy o právech dítěte.

II. Návrh na zrušení tohoto usnesení se zamítá.

Odůvodnění:

I. Podstata věci

1. Dnem 1. ledna 2026 nabyla účinnosti procesní právní úprava, podle které se poměry nezletilého dítěte zatímne upravují předběžným opatřením (§ 74 a násl., popř. § 102 odst. 1 a 3 občanského soudního řádu vždy ve spojení s § 1 odst. 3 zákona o zvláštních řízeních soudních), ale prozatímním rozhodnutím (§ 465a a násl. zákona o zvláštních řízeních soudních). Proti rozhodnutí o návrhu na vydání prozatímního rozhodnutí není odvolání přípustné. Tomu, kdo se takovým rozhodnutím cítí dotčen na svých právech, tak právní řád neposkytuje před ústavní stížností žádné procesní prostředky k ochraně jeho práv. Prvním (a jediným) kdo rozhodnutí soudu prvního stupně posuzuje tak je Ústavní soud. Ač v jiných věcech lze absenci přípustnosti odvolání často vnímat jako znak bagatelnosti rozhodované věci, u prozatímních rozhodnutí to nelze bez dalšího předjímat. Je zřejmé, že zákonodárce zde nepřípustností odvolání sledoval jiný smysl a účel.

2. Ústavní soud nemá důvod opouštět testování rozhodnutí o návrhu na vydání prozatímního rozhodnutí tzv. omezeným testem ústavnosti, jak doposud činil ve vztahu k rozhodnutím o návrhu na nařízení předběžného opatření. Okolnost absence odvolání ve spojení s podstatou řízení (řešení otázky zájmu dítěte, aby do jeho poměrů bylo zatímne zasaženo) může – zejména v počátcích aplikace nové právní úpravy – generovat ústavní stížnosti, které svým významem mohou i podstatně přesahovat vlastní zájmy stěžovatele.

3. V tomto nálezu se tak Ústavní soud zabývá otázkou, zda obecný soud smí k návrhu jednoho z rodičů vydat prozatímní rozhodnutí, jímž nahradí souhlas druhého rodiče s přihlášením, respektive jako zde přestupem dítěte do vybrané školy (s podáním takové

žádosti), nebo takové rozhodnutí vydat nesmí a návrh musí z podstaty věci vždy posoudit jako zjevně bezúspěšné uplatňování práva a odmítnout ho, jak učinil obecný soud v posuzované věci.

4. Ústavní soud dospívá k závěru, že obecný soud takové prozatímní rozhodnutí vydat smí, a pokud návrh na jeho vydání odmítne jako zjevně bezúspěšné uplatňování práva, z podstaty samé tak, jako v posuzované věci, dopustí se svévole a poruší ústavně zaručená práva dotčených osob.

II. Skutkové okolnosti a obsah napadených rozhodnutí

5. Stěžovatelka (matka) a vedlejší účastník (otec) jsou rodiči nezletilého stěžovatele (chlapec) a dvojčat, kterým je dvanáct let. Chlapci bylo v březnu patnáct let a chodí do kvarty osmiletého gymnázia.

6. Rodiče o všechny tři děti pečují formálně v rovnoměrném střídavém režimu podle rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 6 č. j. 0 P 163/2016-246 ze dne 14. června 2018, ve znění rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 68 Co 327/2018-290 ze dne 3. prosince 2018 (předchozí rozsudek o péči). Otec žije v P., matka žije v H. n. V. a v týdnu své péče o děti žije po většinu týdne v P.

7. Matka se obrací na opatrovnické soudy opakovaně. V roce 2020 podala návrh na změnu předchozího rozsudku o péči. Jak obvodní soud, tak městský soud návrhy matky na změnu poměrů v roce 2021 zamítly. Následně o poměrech chlapce rozhodl obvodní soud usnesením ze dne 31. března 2022 na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí při Úřadu městské části Praha 6 (OSPOD), jelikož chlapec odmítal nastavený režim péče a utekl z domova. Usnesením nařídil na dobu tří měsíců od jeho vykonatelnosti předběžné opatření, jímž předal chlapce do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP).

8. Veřejný ochránce práv šetřil výkon kolizního opatrovnictví OSPOD. Vytkl mu, že nehovořil s chlapcem ani před, ani po vydání rozhodnutí soudů o úpravě péče o něj v roce 2021, neprojednal s chlapcem jeho opakované výhrady k péči otce, jeho útek z domova, či obsah dopisů postoupených školou. Rovněž mu vytkl, že nehovořil s chlapcem v březnu 2022 předtím, než OSPOD podal návrh na jeho umístění do ZDVOP.

9. Dne 17. července 2025 podala matka návrh na zahájení řízení o péči a výživě a řízení o podstatných záležitostech, na kterých se rodiče nemohou dohodnout (bydliště, určení školy) ve vztahu ke všem třem dětem. V návrhu matka uvedla, že od září 2024 o chlapce fakticky pečuje ve větším rozsahu než otec a chlapec se s otcem vídá každý druhý víkend od pátku do neděle.

10. Dne 17. února 2026 podala matka návrh na vydání prozatímního rozhodnutí následujícího znění:

Určuje se, že otec bude o nezletilého V. pečovat vždy každý lichý kalendářní víkend, a to od pátku od 19 hodin do neděle do 16 hodin, kdy místem předání bude autobusové nádraží v P. Ve zbylém rozsahu bude o nezletilého V. pečovat matka.

Nabrazuje se souhlas otce s podáním žádosti nezletilého V. o přestup na gymnázium se sídlem Č. B. s účinností od 1. 3. 2026. In eventum určuje se, že školským zařízením nezletilého V. je s účinností od 1. 3. 2026, gymnázium se sídlem Č. B.

Toto prozatímní rozhodnutí se ve výroku I. stanovuje na dobu tří měsíců od jeho vykonatelnosti.

Návrh odůvodnila tím, že chlapec si sám školu vybral, přeje si na zvolenou školu přestoupit, a náhodně se uvolnilo místo. Žádost o přestup je však nutné podat do 28. února 2026 a místo

od září 2026 nelze zaručit s ohledem na omezené kapacity. Dále uvedla, že péče otce se dnů školní docházky nedotýká. Otec s podáním žádosti nesouhlasil.

11. Okresní soud napadeným usnesením návrh matky odmítl. Opřel se o § 465d odst. 1 zákona o zvláštních řízeních soudních a konstatoval, že návrh je nutno považovat za zjevně bezúspěšné uplatňování práva, neboť se matka svým podáním domáhá přijetí rozhodnutí konečného. Vyhověl-li by jejímu návrhu, další vedení řízení ve věci samé by již postrádalo jakýkoli smysl.

12. Následně dne 13. května 2026 vyhlásil obvodní soud rozsudek ve věci samé. Zamítl návrh na udělení souhlasu za otce s přestupem chlapce na gymnázium v Č. B. a změnou bydliště chlapce do H. n. V. Chlapce svěřil do péče rodičů tak, že v péči otce je každý lichý týden od pátku 15.00 hodin do neděle 18.00 hodin.

III. Argumentace stěžovatelů

13. Matka i syn se domáhají zrušení v záhlaví uvedeného rozhodnutí. Tvrdí, že jím soud porušil jejich základní práva zaručená v čl. 36 Listiny základních práv a svobod, čl. 6 a 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, a dále že porušil základní práva chlapce podle čl. 3 a 12 Úmluvy o právech dítěte.

14. Zásah do práva na soudní ochranu spatřují oba stěžovatelé v tom, že obvodní soud návrh odmítl kvůli předjímání rozhodnutí ve věci samé jako zjevně bezúspěšné uplatňování práva. Právní úprava prozatímních rozhodnutí ve smyslu § 465a a násl. zákona o zvláštních řízeních soudních však tento výklad (předjímání konečného rozhodnutí) výslovně nepřipouští a účelem jejího přijetí bylo jej přímo vyloučit. Obvodní soud tak obešel obsah, smysl i účel nové právní úpravy a použil ji zcela svévolně. Oba stěžovatelé spatřují značné podobnosti se skutkovým stavem ve věci rozhodnuté nálezem sp. zn. II. ÚS 1626/22 ze dne 15. srpna 2022, v němž Ústavní soud připustil prozatímní úpravu při nahrazování souhlasu rodiče s přihlášením dítěte do zvoleného školského zařízení.

15. Stěžovatelé dále tvrdí, že nebyly naplněny znaky svévolného a bezúspěšného uplatňování práva tak, jak je chápe praxe a judikatura. Matka dodává, že šlo o první návrh na prozatímní rozhodnutí, který v řízení podala, nešlo tedy o opakovaný návrh, v návrhu objasnila časové souvislosti. Současně od podání návrhu v červenci nebylo nařízeno ani jedno jednání k projednání věci samé. Uzavírá, že napadené usnesení vytvořilo stav, že může být meritorní řešení pro chlapce zcela zbytečné – i v případě vyhovění návrhu, škola už místo mít nemusí, a chlapec tak nebude mít kam nastoupit. A to i přesto, že na změně dosavadní školy se shodli oba rodiče. Tím obvodní soud upřel stěžovatelům právo obrátit se na soud, a tedy zasáhl do jejich práva na respektování soukromého a rodinného života v situaci, za níž bylo vzhledem k času nezbytně nutné docházku chlapci garantovat.

16. Konečně obvodní soud nijak neposuzoval nejlepší zájem chlapce ve smyslu čl. 3 Úmluvy o právech dítěte a nezjišťoval ani jeho názor v rozporu s čl. 12 Úmluvy o právech dítěte, ač chlapci bylo téměř patnáct let a školský zákon vyžaduje souhlas dítěte k přijetí ke vzdělávání na střední škole.

IV. Předpoklady řízení před Ústavním soudem

17. Obě ústavní stížnosti byly podány včas a jsou přípustné – stěžovatelé vyčerpali všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svých práv (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu). Ústavní soud je k jejich projednání příslušný.

18. Ústavní stížnost matky je podaná oprávněnou stěžovatelkou, která je řádně zastoupena (§ 29 až 31 zákona o Ústavním soudu).

19. Komplikovanější situace je u chlapce, který není plně svéprávný a je s rodiči, jež jsou jeho zákonnými zástupci, v – potenciálním – střetu zájmů. Chlapec v takovém případě musí mít opatrovníka, případně musí být zastupován na základě plné moci, která splňuje podmínky pro řízení před Ústavním soudem.

20. Ústavní soud se proto zabýval tím, zda chlapci má jmenovat pro řízení o ústavní stížnosti opatrovníka, nebo zda bude respektovat to, že stěžovatel zmocnil advokáta pro podání ústavní stížnosti proti napadenému rozhodnutí a řízení o ni. Již dříve Ústavní soud poznamenal, že podání ústavní stížnosti samotným dítětem není vyloučeno, dosáhlo-li již takové rozumové a citové vyspělosti, že je schopno se samostatně vyjadřovat k předmětu řízení, a tedy i podat ústavní stížnost svým jménem (viz usnesení sp. zn. I. ÚS 1629/16 ze dne 2. srpna 2016, bod 10, sp. zn. I. ÚS 2393/23 ze dne 27. září 2023, bod 11). Stěžovatel, narozený v roce 2011, udělil plnou moc advokátce po dovršení věku 15 let. V souzené věci je kromě toho specifické, že OSPOD chlapce zastupoval již v předchozích řízeních týkajících se úpravy poměrů stěžovatele, a veřejný ochránce práv shledal pochybení OSPOD při výkonu kolizního opatrovnictví včetně zajištění participačních práv stěžovatele. V řízení ve věci samé zahájeném 17. července 2025 podala proti jmenování OSPOD jako opatrovníka dětí matka odvolání. Městský soud jmenování OSPOD potvrdil až rozhodnutím ze dne 18. února 2026. Chlapec zaslal vyjádření k návrhu matky na vydání prozatímního rozhodnutí prostřednictvím jím zvolené advokátky dne 20. února 2026.

21. Stížnost chlapce a matky je navíc obsahově totožná. Ve věcech týkajících se dětí je vždy předním hlediskem nejlepší zájem dítěte (viz čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte). Ten je Ústavním soudem zvažován i na půdorysu ústavní stížnosti podané jedním z rodičů, tedy nejen tehdy, kdy stěžovatelem je samo dítě, ale i tehdy, je-li jím jen jeden z rodičů. V obou případech bude Ústavní soud zkoumat, co je v nejlepším zájmu dítěte. S ohledem na výše uvedené specifické okolnosti věci Ústavní soud proto ponechal zastoupení chlapce jím zvolenou advokátkou. Nikdo z těch, kdo se řízení účastní, proti takovému zastoupení ani neuplatnil žádné námitky.

V. Vyjádření k ústavní stížnosti a replika

22. Obvodní soud odkázal na odůvodnění a doplnil, že vyhověl-li by návrhu, řízení v meritu věci by postrádalo smysl. A to zaprvé proto, že ve školním roce 2026/2027 by nemohl chlapec být zapsán zpětně ke studiu na současné gymnázium, neboť jako výběrová škola má omezenou kapacitu. A zadruhé pro zákonem omezené trvání prozatímního rozhodnutí (§ 465g odst. 3 zákona o zvláštních řízeních soudních). Připustil, že prozatímní rozhodnutí může poměry stěžovatele upravit způsobem shodným s úpravou přijatou ve věci samé. Je to možné u úpravy péče nebo placení výživného, u nichž lze po zániku prozatímní úpravy přejít na režim stanovený soudním rozhodnutím, případně dohodou rodičů. Naopak to v žádném případě nelze u souhlasu s přestupem na jinou výběrovou školu, jinými slovy, ve věci, v níž by byla prozatímním rozhodnutím věc fakticky vyřešena dlouhodobě či dokonce trvale. Již z obsahu návrhu tudíž plynulo, že mu soud nebude moci vyhovět a šlo o zjevně bezúspěšné uplatňování práva. Závěrem obvodní soud upozornil, že ve věci samé rozhodl rozsudkem vyhlášeným 13. května 2026.

23. Otec má za to, že napadené usnesení nelze hodnotit izolovaně od dříve podaného návrhu matky týkajícího se všech oblastí života dětí (určení bydliště, určení školského zařízení pro všechny tři děti). Návrh na vydání prozatímního rozhodnutí bylo faktickým pokusem předjímat výsledek řízení ve věci samé. Všichni účastníci byli podrobně informováni

o vzájemných stanoviscích i přání chlapce. Domnívá se, že obvodní soud správně dovodil, že vyhovění návrhu pouze jednoho ze tří dětí by konečně ovlivnilo i sourozence ve všech oblastech rozhodování a další řízení ve věci by postrádalo smysl. Uzavírá, že obvodní soud zabránil faktickému předčasnému rozhodnutí o věci samé, což by bylo v rozporu se zájmy sourozenců. Pro úplnost dodává, že nejde o nově vzniklou situaci, ale o dlouhodobě se opakující snahu matky měnit školní a výchovné prostředí dětí podle svých aktuálních představ. Kromě toho matka den po vyhlášení rozsudku vzala návrh na určení bydliště zpět a navrhla zrušení vyhlášeného rozsudku a zastavení řízení o tomto návrhu.

24. Matka v replice nesouhlasí s tím, že by nahrazení souhlasu otce s žádostí o přestup limitovalo rozhodnutí, kam chlapec v září 2026 nastoupí ke studiu, ba dokonce zda bude střední školu studovat. Argument o nemožnosti návratu do stávající školy chlapce není ničím podložený. Předně upozorňuje, že závěr, že nelze o přestupu na jinou výběrovou školu rozhodnout prozatímním rozhodnutím, je v přímém rozporu jak s právní úpravou, tak judikaturou Ústavního soudu. Opakuje argumenty uvedené již v ústavní stížnosti, neboť se uplatní i na vyjádření obvodního soudu k ústavním stížnostem. K názoru chlapce na volbu školy, a způsob, jakým s ním soud pracoval, poukazuje na odůvodnění rozsudku ve věci samé, které je podle ní vnitřně rozporné.

25. Chlapec v replice ocenil, že obvodní soud v řízení ve věci samé postupoval efektivně a rozhodl od jmenování opatrovníka do tří měsíců, ač předtím kvůli jmenování opatrovníka k průtahům docházelo. Zopakoval, že odmítnutí bylo zcela nedůvodné, obvodní soud se měl věci věcně zabývat a případné zamítavé rozhodnutí odůvodnit. Upozornil, že cílem návrhu bylo toliko zajištění možnosti do zvolené školy nastoupit, nikoli dosažení trvalého stavu. Odmítnutím návrhu obvodní soud vytvořil situaci, při níž mohl být zmařen účel řízení, a zájem chlapce vůbec nevzal v potaz. K otcově vyjádření poznamenal, že otec popírá právo chlapce podílet se na rozhodování o studiu na střední škole. Přitom chlapcova volba školy nemá žádný vliv na režim péče otce, a otec pouze činí vše pro to, aby chlapce silou udržel v P., což neblaze ovlivňuje jejich vztah.

26. Ústavní soud nenařídil ústní jednání, neboť od jednání nebylo možné očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

VI. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

VI. a) Obecná východiska

27. Právní úprava nově (s účinností od 1. ledna 2026) v § 465a a násl. zákona o zvláštních řízeních soudních u prozatímních rozhodnutí vychází z toho, že poměry dítěte mají být s ohledem na důsledné zajištění procesních práv všech účastníků řízení upravovány zásadně meritorně. Dočasná úprava je vždy určitou výjimkou z pravidla, která se uplatní pouze v nezbytných případech – je-li zde naléhavá potřeba upravit poměry před rozhodnutím ve věci samé. I když platí, že na předběžnou a prozatímní úpravu poměrů dítěte se procesně nepoužijí ustanovení občanského soudního řádu o předběžném opatření (viz § 465j zákona o zvláštních řízeních soudních), lze při posuzování ústavnosti v poměrech řízení o ústavní stížnosti vyjít z ustálené judikatury vztahující se právě k předběžným opatřením (srov. usnesení sp. zn. IV. ÚS 766/26 ze dne 29. dubna 2026). Podle ní se Ústavní soud zpravidla necítí být oprávněn zasahovat do rozhodnutí o předběžných opatřeních – zkoumání vlastních podmínek pro nařízení či zrušení předběžného opatření, které závisí na konkrétních okolnostech věci, přísluší výhradně opatrovnickému soudu. Obdobně to platí i pro prozatímní rozhodnutí. V obou případech jde o rozhodnutí, která představují pouze přechodné řešení situace a zasahují do práv a povinností účastníků nikoli konečným

způsobem. Zároveň však platí, že i rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření (na vydání prozatímního rozhodnutí o úpravě poměrů) je za určitých okolností způsobilé zasáhnout do základních práv a svobod účastníků řízení a lze je podrobit ústavněprávnímu přezkumu (srov. nález sp. zn. III. ÚS 52/13 ze dne 8. srpna 2013) v rámci tzv. omezeného testu ústavnosti. Ústavní soud přitom pouze zkoumá, zda takové rozhodnutí mělo zákonný podklad, bylo vydáno příslušným orgánem a není projevem svévole, která – aby odůvodnila kasační zásah – by musela být na první pohled zjevná a intenzivní (např. nález sp. zn. II. ÚS 221/98 ze dne 10. listopadu 1999 či usnesení sp. zn. I. ÚS 389/23 ze dne 18. dubna 2023, sp. zn. IV. ÚS 3262/22 ze dne 6. prosince 2022 a mnohá další). Důvodem pro kasační zásah Ústavního soudu je také flagrantní porušení zásad spravedlivého procesu.

28. Článek 36 odst. 1 Listiny zaručuje každému možnost domáhat se svého práva u nezávislého a nestranného soudu (případně u jiného orgánu). Podmínkou ovšem je, že se tak musí stát „stanoveným postupem“. Jakými konkrétními způsoby se lze svého práva u soudu domáhat, již stanoví procesní předpisy podústavního práva (čl. 36 odst. 4 Listiny). Pod pojmem „stanovený postup“ je nutné v nejširším smyslu rozumět situace, kdy zákonodárce vytvoří určitý „typus“ (procesní institut), v němž komplexně upraví způsob, jakým se lze domáhat ochrany práv. V nejširším slova smyslu jde o vymezení „procesního řečiště“, v němž se celá ochrana odehrává. Poskytování ochrany v tomto zákonem stanoveném „řečišti“ je souladné s právem na spravedlivý proces tehdy, pokud ve skutečnosti neznemožní domoci se této ochrany. (WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2026-6-8]. ASPI_ID KO2_1993CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X).

29. Z práva na soudní a jinou právní ochranu tedy plyne jen garance určitého postupu či procesu (cesty), nikoliv garance výsledku, který by se jevil tomu kterému účastníkovi jako vhodný či spravedlivý. Právo na přístup k soudní a jiné právní ochraně se nevyčerpává pouhým předložením věci k rozhodnutí. Obsahuje také – po řádném průběhu řízení – právo na meritorní rozhodnutí o předložené věci (nález sp. zn. Pl. ÚS 41/17, bod 48). (HUSSEINI, Faisal, KOPA, Martin. Čl. 36 [Právo na soudní a jinou právní ochranu]. In: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. *Listina základních práv a svobod*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 24. Dostupné na beck-online.cz). Jsou-li v konkrétním případě splněny podmínky pro projednání určitého návrhu a rozhodnutí o něm, je povinností soudu odpovídající uvedenému základnímu právu, aby k projednání tohoto návrhu přistoupil a ve věci rozhodl. Proto dodrží-li jednotlivec zákonem stanovené požadavky, avšak soudy přesto odmítnou o jeho právu rozhodnout, poruší tím jeho základní právo na přístup k soudu a dopustí se ústavně nepřijatelného odepření spravedlnosti – *denegatio iustitiae* (srov. nález sp. zn. II. ÚS 470/22 ze dne 27. března 2024, bod 20).

30. Jde-li o výklad a aplikaci předpisů obecného práva, o což v dané věci šlo výlučně, lze je hodnotit za protiústavní, jestliže nepřijatelně postihují některé ze základních práv a svobod, případně pomíjí možný výklad jiný, ústavně konformní, nebo jsou výrazem zjevného a neodůvodněného vybočení ze standardů výkladu, jenž je v soudní praxi respektován, resp. jenž odpovídá všeobecně akceptovanému (doktrinárnímu) chápání dotčených právních institutů (a představují tím nepředvídatelnou interpretační libovůli), případně jsou v extrémním rozporu s požadavky věcně přiléhavého a rozumného vypořádání posuzovaného právního vztahu či v rozporu s obecně sdílenými zásadami spravedlnosti („přepjatého formalismu“) (nález sp. zn. Pl. ÚS 85/06 ze dne 25. září 2007).

VI. b) Použití východisek na posuzovanou věc

31. Ústavní soud se proto zabýval tím, zda v intencích práva na soudní ochranu může být zjevně bezdůvodným návrhem v řízeních o úpravu poměrů k dětem takový návrh na zatímní úpravu, který by – bylo-li by mu vyhověno – znamenal předjímání rozhodnutí ve věci samé.

32. Často je v praxi tvrzeno, že předběžné opatření nesmí předjímat či předbíhat věc samu. Klade se však otázka, co to vlastně znamená, resp. v jakém směru a míře takový požadavek platí, či zda lze ve všech případech takovému požadavku vyhovět (HRNČIŘÍK, Vít. 12. Předbíhání a předjímání věci samé [(čl. 121-122)]. In: HRNČIŘÍK, Vít. *Předběžná opatření v civilním řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 70, marg. č. 41). Rovněž Ústavní soud nezřídka v judikatuře upozorňuje, že předběžným opatřením není prejudikován konečný výsledek sporu, ale zajišťuje se jím, aby konečné rozhodnutí mohlo mít vůbec reálný význam (nálezy sp. zn. IV. ÚS 189/01, II. ÚS 221/98). To však neplatí plně ve vztahu ke všem typům předběžných opatření týkajících se péče soudu o nezletilé, neboť do značné míry ovlivňují rozhodnutí ve věci samé.

33. Již za předchozí právní úpravy (do 31. prosince 2025) běžně obecné soudy nařizovaly předběžná opatření o nahrazení souhlasu jednoho rodiče s docházkou dítěte do vybraného předškolního nebo školského zařízení (tj. vyhovovaly požadavkům účastníků řízení). Judikatura Ústavního soudu předběžné opatření, jímž obecné soudy upraví, do které školy mají děti zatímne docházet, připouštěla (srov. nálezy sp. zn. II. ÚS 1626/22 ze dne 15. srpna 2022, sp. zn. IV. ÚS 3749/17 ze dne 9. ledna 2018, bod 27, nebo usnesení sp. zn. III. ÚS 2901/25 ze dne 8. ledna 2026, sp. zn. IV. ÚS 2642/23 ze dne 12. února 2025, sp. zn. III. ÚS 754/23 ze dne 18. července 2023, sp. zn. II. ÚS 1381/23 ze dne 27. června 2023 a další). Ani praxe nevyklučovala postup nahrazení souhlasu jednoho z rodičů ve vztahu ke vzdělání dítěte předběžným opatřením (např. *Spor rodičů o volbu školy dítěte*, Rodinné listy, 5/2016, s. 39, či ve vztahu k povinnosti složit jistotu při podání návrhu na předběžné opatření týkající se rozhodování o školském zařízení srov. ŠÍNOVÁ, Renáta. *Obtíže s výkladem některých ustanovení z. ř. s. v praxi*. Bulletin advokacie, 2023, č. 3, s. 27-33). Lze tedy uzavřít, že takové návrhy mohly být za určitých okolností oprávněné. Jinak řečeno, nebyly samy o sobě (vždy) zjevně bezúspěšným uplatňováním práva.

34. Ve vztahu k prozatímním rozhodnutím není žádný důvod toto východisko korigovat.

35. Podle důvodové zprávy k zákonu č. 268/2025 Sb., který úpravu zatímních rozhodnutí přinesl, má jít o zjevně bezdůvodný návrh ve vztahu k prozatímním rozhodnutím tehdy, mýjí-li se zcela s podstatou věci. V přehledné tabulce upřesňuje, v jakých druzích řízení má být možné prozatímní rozhodnutí vydávat. Z přehledu je patrné, že použití prozatímních rozhodnutí nemá být podle zákonodárce možné v řízeních s nevratnými či stěží vratnými (silnými) důsledky (zdraví, opatrovnictví pro právní jednání a správu jmění dítěte, péče mimo širší rodinu včetně ústavní výchovy a osvojení, určení data narození, jména a příjmení atd.), tedy tam, kde důsledky jsou natolik intenzivní, že se pro ně prozatímní rozhodnutí z povahy věci nehodí. Volba školského zařízení takovou situací nebyla a není a opatrovnický soud může i ohledně této významné záležitosti, na níž se rodiče nemohou dohodnout, rozhodnout zatímne. Aktuálně platná a účinná úprava nadále umožňuje zatímní úpravu poměrů týkající se volby vzdělání (školy) dítěte.

36. Lapidárně řečeno: nemýjelo-li se s podstatou věci samo o sobě nařízení předběžného opatření týkající se volby školského zařízení dítěte, nemýjí se samo o sobě ani u zatímního rozhodnutí. Obvodní soud ale přesně tento kategorický závěr učinil.

37. Pro vydání prozatímního opatření stačí rozhodné okolnosti osvědčit. V řízení ve věci samé po komplexním dokazování a důkladném zjištění skutkového stavu může soud rozhodnout jinak a pro dítě to bude znamenat návrat do původního školského zařízení, ba dokonce nástup do jiného školského zařízení. Ale také může rozhodnout stejně a dítě může být v zařízení mu lépe vyhovujícím déle. Nic ale nebrání ani tomu, odpovídá-li to okolnostem

případu, aby byla úprava poměrů ve výroku ve věci samé shodná s úpravou poměrů prozatímním rozhodnutím, i když tato úprava bude mít vždy jen časově omezenou dobu svého trvání (srov. § 465f zákona o zvláštních řízeních soudních, jímž se má prolomit zásada zákazu předjímání budoucí úpravy). Prozatímní rozhodnutí má řešit situaci, kdy je v zájmu nezletilého dítěte, aby bylo do jeho poměrů zasaženo. Soud tedy nemůže přistoupit k přijetí prozatímního rozhodnutí bez dalšího, ale měl by vážit jednotlivé možnosti postupu ve věci a vydání prozatímního rozhodnutí by mělo být až poslední možností, je-li naplněna potřeba prozatímního zásahu do poměrů dítěte (viz důvodová zpráva). Tento postup však předpokládá, že se soud bude návrhem na vydání prozatímního rozhodnutí věcně zabývat (jsou-li splněny formální náležitosti návrhu), nikoli že jej odmítne.

38. Ústavní soud musí odmítnout argument obvodního soudu, že z povahy věci nelze o nahrazení souhlasu jednoho z rodičů s podáním žádosti o přestup dítěte do vybrané školy rozhodnout prozatímním rozhodnutím. Tento výklad neodpovídá mj. ani úmyslu zákonodárce (viz výše), ani smyslu a účelu právní úpravy. Náhledem obvodního soudu by se nepřipustně omezila možnost vydávat rozhodnutí za situací, za nichž je naléhavá potřeba ochrany práv dítěte, tj. pružně reagovat na to, jak život plyne a jaké životní výzvy mohou v životě dítěte nastat. Příkladem v situacích, jimiž se Ústavní soud ve vztahu k předběžným opatřením již zabýval, to tedy může být tehdy, když stávající školské zařízení není pro dítě dále vhodné (usnesení sp. zn. IV. ÚS 534/25), docházka je spojena s nepřiměřenými obtížemi v podobě dlouhé dojezdnosti (usnesení sp. zn. III. ÚS 754/23, II. ÚS 1381/23), je-li třeba přechodu z individuálního vzdělávání na prezenční studium (usnesení sp. zn. III. ÚS 2911/21) z důvodu na straně rodiče (nález sp. zn. II. ÚS 1626/22). Rovněž je představitelné, že by potřeba zatímní úpravy mohla vyvstat v případě nutnosti přestupu ze soukromé školy na školu státní, ze zdravotních důvodů na straně dítěte, z důvodu šikany atp.

39. Ani omezené trvání zatímní úpravy nebrání projednání návrhu na vydání prozatímního rozhodnutí o nahrazení souhlasu jednoho rodiče se změnou školského zařízení. Zaprvé proto, že prozatímní rozhodnutí lze prodloužit (§ 465g odst. 3 zákona o zvláštních řízeních soudních) při naplnění podmínek § 460 zákona o zvláštních řízeních soudních, a zadruhé s ohledem na požadavek projednání věci samé s nejvyšším urychlením ve smyslu § 471 odst. 2 zákona o zvláštních řízeních soudních. Ostatně obvodní soud skutečně po konečném rozhodnutí o jmenování opatrovníka ve věci jednal urychleně a rozhodnutí ve věci samé vydal dokonce do tří měsíců od podání návrhu na vydání prozatímního rozhodnutí. Konečně třetím možným způsobem, jak pracovat s omezeným trváním prozatímního rozhodnutí, je předběžná vykonatelnost výroku týkající se volby školy při vydání rozsudku nalézacího soudu.

40. Obvodní soud i otec ve svých vyjádřeních poukazují na dopady, které by měly vyhovění návrhu na poměry chlapce. Z toho vyvozují, že jde o zjevně bezúspěšné uplatňování práva. V argumentaci však směřují konkrétní skutkové okolnosti s chybnými (viz výše) procesními důvody (že nahradit souhlas prozatímně nelze z povahy věci nikdy). Jejich námitky tak směřují k věcnému posouzení (které může vést k zamítnutí návrhu), nikoli k důvodům pro jeho odmítnutí. Ačkoliv tato argumentace soudu jde mimo vlastní rozhodovací důvody, je vhodné se jí podrobněji zabývat právě proto, aby se napravilo toto zásadní směřování procesních aspektů řízení s věcným posouzením a projednáním návrhu.

41. Situace nestojí tak, že na jedné straně je zjevně bezúspěšný návrh a na druhé jen vyhovění návrhu. Návrh může být i zamítnut.

42. Projednání návrhu na vydání prozatímního rozhodnutí tedy automaticky neznamená vyhovění návrhu, ale poskytnutí prostoru (§ 465b odst. 2 zákona o zvláštních řízeních soudních) pro to, aby mohli účastníci vyjádřit své stanovisko a důvody pro něj a proti němu – ať po svolání jiného soudního roku, po projednání věci na nadcházejícím jednání

nebo na základě písemných vyjádření účastníků (srov. § 465d odst. 3 zákona o zvláštních řízeních soudních) – a soud tak získal podklady pro rozhodnutí. Bude-li pak mít za to, že je vhodné poměry zatímne upravit, vydá prozatímní rozhodnutí. Neshledá-li návrh s ohledem na nejlepší zájem dítěte důvodným, zamítne jej.

43. Argumentuje-li otec, že soudu byla dlouhodobá konfliktní situace známa a že všichni účastníci byli podrobně informováni o vzájemných stanoviscích, přání chlapce a vlivu na sourozence, nevypovídá to nic o tom, že obvodní soud měl návrh odmítnout a neměl jej věcně projednat. Svědčí to jen o tom, že soud mohl díky znalostem rodinných poměrů věcně rozhodnout o návrhu na zatímní úpravu v krátké době.

44. Věcné projednání návrhu poskytuje prostor pro vyjádření účastníků řízení, v němž se projevují zásady rovnosti zbraní a slyšení „druhé“ strany, je stěžejní pro ochranu práva dítěte být slyšeno, tedy moci sdělit své přání a postoje, participovat na řízení.

45. V posuzované věci dokonce chlapec sám zaslal soudu dva dny po podání návrhu matky na vydání prozatímního rozhodnutí (a v den vydání odmítavého usnesení) své vyjádření k návrhu matky, jak s ním výslovně počítá § 465b odst. 2 zákona o zvláštních řízeních soudních, a shrnul v něm důvody, proč chce chodit do vybrané školy v Č. B. Obvodní soud – vzhledem k zvolenému postupu – ani k tomuto písemnému vyjádření chlapce nijak nepřihlédl, názorem chlapce se nezabýval.

46. Názor mladého člověka nelze v intencích čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte v žádném řízení před obecnými soudy, které se týká rozhodování o jeho životě, pominout (srov. nálezn sp. zn. II. ÚS 1626/22 ze dne 15. srpna 2022, bod 63). O to významnější pak je, čím je dítě starší. V souzené věci je klíčovým i charakter řízení, poněvadž nahrazení souhlasu jednoho z rodičů v záležitostech pro dítě významných je možné pouze k návrhu jednoho z rodičů (srov. § 877 občanského zákoníku, dále SVOBODA, Karel. 1.1 [K výhradně návrhovým řízením]. In: SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení II.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 10, marg. č. 4.). Ač jde o vzdělání dítěte, zákonnou cestou, jak může dítě změnit vzdělávací instituci podle vlastních preferencí proti nesouhlasu jednoho z rodičů, je tedy návrh druhého z rodičů, ať již ve věci samé nebo na vydání prozatímního rozhodnutí. Teprve v rámci zahájeného řízení k návrhu rodiče získává dítě procesní příležitost sdělit soudu svůj postoj ke změně školy.

47. V posuzované věci bylo řízení o vydání prozatímního rozhodnutí příležitostí, jak se seznámit s aktuálním názorem chlapce, ve věci samé do té doby totiž neproběhlo ani první jednání ve věci. O to významnější byla vzhledem k rodinné historii a složitosti věci participace chlapce, a v situaci, kdy soud mohl dát najevo, že názor chlapce je relevantní a bere jej v potaz, jej – až necitlivě – přehlížel.

VII. Závěr

48. Ústavní soud si je vědom toho, že procesní úprava umožňuje soudu odmítnout návrh na vydání zatímního rozhodnutí, jde-li o zjevně bezúspěšné uplatňování práva, v posuzované věci však o takovou situaci nešlo. Odmítnutím návrhu matky proto obvodní soud odepřel stěžovatelům právo na přístup k soudu ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny, zasáhl do práva chlapce být slyšen podle čl. 12 Úmluvy o právech dítěte a zamezil tak posouzení a uplatnění nejlepšího zájmu dítěte jako předního hlediska při každém rozhodnutí, které se týká dítěte, ve smyslu čl. 3 Úmluvy o právech dítěte.

49. Paušálním odmítáním návrhů na vydání prozatímního rozhodnutí týkajících se volby vzdělání (školy) dítěte jako návrhů zjevně bezdůvodných pouze z důvodu předjímaní rozhodnutí ve věci samé a bez věcného posouzení, zda je skutečně zatímní ochrana práv

dítěte s ohledem na běh času třeba, by byla vyprázdněna ochrana (nejen participačních) práv dítěte a zohlednění jeho nejlepšího zájmu. Proto je třeba takový postup obecných soudů považovat za rozporný s ústavně zaručenými právy účastníků řízení.

50. Z výše uvedených důvodů Ústavní soud podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti vyhověl v rozsahu požadavku na konstatování porušení ústavně zaručených práv, neboť shledal, že napadeným usnesením obvodního soudu bylo porušeno právo stěžovatelů na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny ve spojení s čl. 3 a 12 Úmluvy o právech dítěte.

51. Návrh matky na vydání prozatímního rozhodnutí směřoval na přestup chlapce na gymnázium v Č. B. od 1. března 2026 a místo mělo být zajištěno pouze do konce února 2026. Vzhledem k uvedenému se Ústavní soud omezil pouze na konstatování zásahu do základních práv stěžovatelů napadeným rozhodnutím, ale návrh na zrušení napadeného rozhodnutí podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu zamítl. Pokud by napadené rozhodnutí zrušil, nemohlo by návrhu matky být už vyhověno. Současně již uběhla doba, po níž stěžovatelka nemohla podat další návrh na vydání prozatímního rozhodnutí, a navíc obvodní soud rozhodl meritorním rozsudkem o zamítnutí návrhu na nahrazení souhlasu otce s přestupem chlapce. Stěžovatelům tak vyvstala možnost uplatnit svá případná nesouhlasná stanoviska prostřednictvím řádného opravného prostředku v řízení o věci samé.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně 30. června 2026

Pavel Šámal
předseda senátu